

การจัดการระบบรูปแบบพื้นที่ในสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า¹

ชมพูนุช กายประสิทธิ์

สศ.ม. (สถาปัตยกรรม) มหาวิทยาลัยศิลปากร

nyutch@gmail.com

อดิศร ศรีเสาวนันท

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

srisaowanunt_a@silpakorn.edu

บทคัดย่อ

เด็กกำพร้าจำนวนมากเติบโตที่สถานรับเลี้ยงเด็กตั้งแต่แรกเกิด สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยก็มีส่วนกำหนดพฤติกรรมของเด็ก โดยที่สถานสงเคราะห์ส่วนมากยังขาดการวางแผนพื้นที่ภายในและภายนอกอาคาร และไม่ได้คำนึงถึงผู้ใช้งานหลักอย่างแท้จริง ระดับความเป็นสาธารณะ ความเป็นส่วนตัวของพื้นที่ ไม่มีการแบ่งอย่างชัดเจนส่งผลให้เส้นทางการสัญจรมีผู้ใช้งานทุกประเภทปะปนกัน พื้นที่อยู่อาศัยรวมถึงพื้นที่เรียนจึงควรมีคุณภาพและตอบสนองความต้องการพื้นฐานของผู้อาศัย จึงเกิดการค้นคว้าและหาข้อสรุปเพื่อทดลองออกแบบระบบที่อยู่อาศัยสำหรับสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า ปรับปรุงพื้นที่และคาดหวังให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น

โดยการศึกษาอาคารตัวอย่างของสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า นำมาวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีความต้องการพื้นฐานของเด็กกำพร้า ซึ่งควรมีสภาพแวดล้อมที่ดี สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานและส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ เตรียมความพร้อมร่างกายและจิตใจของเด็กให้พร้อมจะเติบโตอย่างแข็งแรง ประกอบไปด้วย การศึกษา การดูแลสุขภาพ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2012) ซึ่งมีส่วนสำคัญในการออกแบบอาคารให้มีรูปแบบพื้นที่เหมาะสมส่งเสริมทักษะหลายด้านสอดคล้องกับกิจกรรมการเคลื่อนไหวของเด็ก มีพื้นที่ปิดล้อมมิดชิดและเปิดรับธรรมชาติและแยกเส้นทางการสัญจรของผู้ใช้แต่ละประเภท พื้นที่สำหรับการฝึกให้เด็กช่วยเหลือพึ่งพาตนเอง สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้เองเมื่อไม่มีผู้ดูแลทำให้ การจัดการพื้นที่ที่ทุกๆส่วนที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมจะเกิดประโยชน์และส่งผลดีต่อเด็กมากขึ้นในการเติบโตภายใต้สถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า จากนั้นรวบรวมข้อสรุปจากผลการศึกษาเสนอเป็นข้อเสนอแนะ และนำข้อเสนอแนะเป็นแนวทางในการออกแบบสถาปัตยกรรมสำหรับเด็กกำพร้า

คำสำคัญ: เด็กกำพร้า, สถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า, สภาพแวดล้อม, ที่อยู่อาศัย

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ ชมพูนุช กายประสิทธิ์. การจัดการระบบพื้นที่รูปแบบใหม่ในสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า. หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Space System management in Orphanage

Chompunuch KAYPRASIT

Master of Architecture, Silpakorn University

Adisorn Srisaowanunt

Faculty of Architecture, Silpakorn University

Abstract

Many orphans have grown up in orphanage since birth. The main policy of the orphanage is to promote and protect children's rights providing education based on basic rights and quality care for children including building good living skills under the environment. Design plan should be planned so that the learning process is consistent with the child's development. Orphans tend to have delayed development, and the living environment also determines the behavior of children. In most cases, there is still lack of planning for interior and exterior spaces and does not really consider the primary users. The level of publicity and privacy of the area is not clearly divided, resulting in mixed circulation for all types of users. Therefore, researching and finding conclusions in order to experiment with designing a new type of housing which can meet basic needs and promote development to prepare the body and mind to be ready to grow completely. Space management is different as appropriate, which will benefit more children to grow under an orphanage.

Keyword: Orphan, Orphanage, Space management, Housing

1. บทนำ: ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยปัจจุบันในแต่ละปีนั้น สถิติเด็กกำพร้ายังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องด้วยหลากหลายสาเหตุ ไม่เพียงแต่ถูกทอดทิ้งเท่านั้น ยังรวมถึงเด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถเลี้ยงดูได้ ปัญหาความรุนแรง และครอบครัวยากจนซึ่งเป็นปัญหาของเด็กกำพร้าในอัตราส่วนที่เยอะที่สุด (55.78%) เมื่อเทียบกับปัญหาอื่น ๆ ด้วยปัญหานี้จึงเกิดสถานสงเคราะห์เด็กผุดขึ้นอย่างรวดเร็วเพื่อรองรับจำนวนเด็กที่มากขึ้น ไม่ว่าจะโดยรัฐบาลหรือเอกชนจัดตั้งขึ้น ในระยะเวลาอันสั้นการเร่งแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุเป็นไปอย่างรีบเร่ง และแทบจะไม่ได้มีกระบวนการออกแบบที่ตอบโจทย์เด็กกำพร้าอย่างแท้จริง ซึ่งแท้จริงแล้วบ้านของเด็กกำพร้ามีความแตกต่างจากบ้านโดยทั่วไป

ภาพที่ 1: สถิติการให้บริการในสถานรองรับเด็กและบ้านพักเด็กและครอบครัว(กรมกิจการเด็กและเยาวชน,2017)

นโยบายหลักของสถานสงเคราะห์คือส่งเสริม สนับสนุน รวมทั้งป้องกันสิทธิเด็ก ช่วยเหลือเด็กที่ถูกทอดทิ้งให้มีความพร้อมที่จะเติบโตอย่างสมบูรณ์ครบถ้วน ให้การศึกษาตามสิทธิขั้นพื้นฐาน จัดสวัสดิการการดูแลเด็กเชิงคุณภาพ รวมถึง เสริมสร้างทักษะการใช้ชีวิตที่ดีเหมาะสม สนับสนุนการเลี้ยงดูให้เด็กเจริญเติบโตตามภาวะโภชนาการ สถานเลี้ยงเด็กกำพร้ามีการดำเนินงานสนับสนุนในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น ตลอดจนการดูแลระยะยาวจนคืนเด็กสู่สังคม อย่างน้อยที่สุดเด็กทุกคนในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าควรมีแผนการเลี้ยงดูเป็นรายบุคคล และอำนวยความสะดวกแก่เด็กเหล่านี้อย่างครบถ้วน (Faith to action initiative , 2557)

สถาปัตยกรรมที่ไม่ได้ออกแบบมาเพื่อเด็กกำพร้า มีพื้นที่ส่วนสำคัญหลายส่วนต้องการความเป็นส่วนตัว แต่ด้วยจำนวนเด็กต่อพื้นที่จำนวนมาก ทำให้พื้นที่เหล่านี้ถูกเปลี่ยนเป็นพื้นที่ซึ่งไม่ตอบรับการใช้งาน เนื่องจากขาดการวางแผนตั้งแต่เริ่มโครงการ เมื่อมีส่วนขยายต่อเติมออกไปจึงไม่เอื้อต่อผู้อาศัย เกิดสมมติฐานขึ้นว่า สภาพแวดล้อมมีผลต่อพัฒนาการเด็กกำพร้า พื้นที่ในแต่ละส่วนหากมีการออกแบบที่เหมาะสมตั้งแต่แรก มีความเข้าใจว่าสถานที่ที่มีความละเอียดอ่อนอย่างไร กำหนดจำนวนเด็กให้เหมาะสมต่อพื้นที่และบุคลากรผู้ดูแล ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลอย่างไรต่อการออกแบบ และมีความแตกต่างจากที่อยู่อาศัยในบ้านที่เติบโตพร้อมครอบครัวสมบูรณ์อย่างไรบ้าง

สภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมทำให้พัฒนาการของเด็กล่าช้า และไม่เป็นที่น่าพอใจ ซึ่งเด็กในวัยไม่เกินประถม เป็นวัยที่เจริญเติบโตเต็มที่ และเป็นช่วงสำคัญที่กำหนดแนวทางในการเติบโตของเด็ก สถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้าในปัจจุบันมีหลายรูปแบบ แตกต่างกันไปตามบริบทของสถานที่นั้น เมื่อมุ่งเน้นไปที่การออกแบบ สิ่งแรกที่ต้องศึกษาคือความเข้าใจผู้ใช้งาน ซึ่งก็คือเด็กกำพร้า อย่างแรกคือพฤติกรรมในช่วงวัยแรกเกิดจนถึงวัยประถมของเด็กโดยทั่วไปเป็นอย่างไร และเด็กกำพร้ามีความเหมือนหรือต่างออกไปหรือไม่หากเป็นตามสมมติฐานที่ว่า สถาปัตยกรรมที่ดีสามารถส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ได้

2. กรณีศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าทางผู้วิจัยได้ความต้องการเบื้องต้นของเด็กกำพร้าประกอบไปด้วยข้อสรุป 5 ส่วนที่สำคัญ สิ่งที่เด็กสมควรได้รับเพื่อเป็นส่วนสำคัญไปการเสริมสร้างพัฒนาการและเติบโตอย่างมีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยได้มาจากการศึกษาด้วยกรณีศึกษา และ ข้อสรุปในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยมีดังนี้

ข้อสรุปความต้องการเบื้องต้นของเด็กกำพร้า (Roy N., 2015)

- สุขอนามัยและการดูแล (Health & Care)
- การได้รับการศึกษา (Education)
- ความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว (Security & Privacy)
- สภาพแวดล้อม (Environment)
- การเรียนรู้จากธรรมชาติ (Nature Nurtures)

ในขั้นตอนการศึกษาผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าข้อมูลและวิเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการของเด็ก และ เด็กกำพร้าซึ่งสามารถนำมาเกี่ยวข้องกับพื้นที่ทางสถาปัตยกรรม โดยแบ่งเป็นเชิงการจัดการบริหารของแต่ละสถานที่(สุขอนามัยและการดูแล, การได้รับการศึกษา) และ เชิงกายภาพ(ความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว, สภาพแวดล้อม, การเรียนรู้จากธรรมชาติ) ทำให้ผู้วิจัยสนใจในการมองระบบพื้นที่ของอาคารประเภทนี้ผ่านหัวข้อทั้งสองประเภทหลักๆจึงได้ทำการค้นคว้ากรณีศึกษาของอาคาร สถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้าที่มีลักษณะเกี่ยวข้อง และมีการมองระบบพื้นที่ผ่านรูปแบบนี้ โดยมีการศึกษาทั้งในประเทศและนอกประเทศ

โดยเริ่มจากการจัดกลุ่มการค้นหา และสร้างขอบเขตในการเลือก กรณีศึกษาด้วย สภาพแวดล้อม(Environment) ของกรณีศึกษาเป็นตัวตั้งต้น เนื่องจากเป็นเหตุผลปัจจัยแรกในการสร้างอาคารสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า โดยทางผู้วิจัยได้แบ่ง เป็น 2 กลุ่มหลักในการวิเคราะห์คือ

1. อาคารที่สร้างขึ้นมาโดยกลมกลืนกับบริบทโดยรอบ ใช้ประโยชน์จากบริบทโดยรอบ ในการเกิดความสัมพันธ์กับพื้นที่ภายในโครงการ

2. อาคารที่สร้างขึ้นมาแล้วตัดขาดจากบริบทภายนอก และสร้างสภาพแวดล้อมขึ้นเองจากภายใน เนื่องจากบริบทโดยรอบของที่ตั้งอาจจะไม่สัมพันธ์กับการใช้งานพื้นที่ภายใน

โดยกรณีศึกษาที่เลือกมานั้นมีทั้งภายในและนอกประเทศ โดยผู้วิจัยจะเลือกตัวอย่างกรณีศึกษาที่มีระบบพื้นที่ที่นำมาศึกษาแล้วเห็นความชัดเจนที่สุดมา อย่างละ 2 ประเภทต่อหัวข้อ (จากการศึกษาวิจัยมีทั้งหมด 10 ตัวอย่างเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล) โดยจะอธิบายในหัวข้อวิธีการวิจัยในลำดับต่อไป

3. วัตถุประสงค์ของบทความ

1. เพื่อเป็นการสรุปข้อมูลสำคัญในการออกแบบอาคารสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า ที่ส่งผลต่อระบบพื้นที่ที่ทำให้การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้ใช้งานอาคารมีคุณภาพขึ้น

2. รวบรวมและจัดหมวดหมู่สำหรับกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเพื่อง่ายต่อการศึกษาใช้ประโยชน์ต่อ และเป็น การทำความเข้าใจถึงระบบของพื้นที่อาคารรับเลี้ยงเด็กกำพร้าเพิ่มเติม

3. เพื่อสร้างและนำเสนอแนวทางการออกแบบ หรือ ข้อเสนอแนะการออกแบบ (Design Guideline, Design Suggestion) ที่ช่วยส่งเสริมให้พื้นที่ในอาคารส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กได้มากขึ้น

4. วิธีการวิจัย

ในวิธีการศึกษาผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธี วิเคราะห์ระบบพื้นที่ของอาคารสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า จากกรณีศึกษาที่เลือกมาด้วยหลักการ(จากหัวข้อกรณีศึกษาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง) โดยเลือกจากหัวข้อของสภาพแวดล้อมโครงการ และนำข้อมูลที่วิเคราะห์ทั้งหมดมาทำการจัดหมวดหมู่ของกรณีศึกษา เพื่อให้เห็นถึงข้อมูลที่ใช้สำหรับพื้นที่ทางสถาปัตยกรรม และนำไปสังเคราะห์เพื่อสร้างรูปแบบระบบพื้นที่เป็น แนวทางการออกแบบ หรือ ข้อเสนอแนะทางการออกแบบ (Design Guideline ,Design Suggestion)

4.1 อาคารที่สร้างขึ้นมาจากกลมกลืนกับบริบทโดยรอบ ใช้ประโยชน์จากบริบทโดยรอบ ในการเกิดความสัมพันธ์กับพื้นที่ภายในโครงการ

(1) Falatow jigiyaso Orphanage

สถานที่ตั้ง : Bamako , Mali โดยกรณีศึกษานี้เกิดจากสถาปนิกไต้ยีนเรื่องราวของชายชื่อ Fatoumata Goundourou ในประเทศที่ยากจน ผู้ซึ่งพบเด็กกำพร้ามากมายตามข้างถนนและพาพวกเขาเข้าพักในบ้าน จึงเดินทางมาเพื่อสร้างสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้าให้กับเด็กซึ่งมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ รวมถึงโรงเรียนเพื่อการศึกษาและส่วนบริการทางการแพทย์สำหรับดูแลเด็กที่ขาดแคลนสารอาหารเหล่านี้ โครงการนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่เผชิญกับสภาพอากาศที่ร้อนอย่างรุนแรง ประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจการออกแบบจึงไม่ใช่เครื่องปรับอากาศหรือแม้แต่พัดลม มีหลักการสามข้อในการออกแบบ หลักการแรกคือการลดความร้อนจากแสงอาทิตย์โดยตรง โดยสร้างหลังคาสองชั้น ส่วนของชั้นที่สองเป็นพื้นที่โล่งไม่มีกำแพง มีเสาและหลังคากันแดดและฝนด้านบน จากนั้นข้อสองคือการป้องกันไม่ให้ความร้อนเข้ามาทางผนัง ผนังทั้งหมดทำจากคอนกรีตบล็อกรูปตัว H ทำจากโคลนและแกลบซึ่งพบได้ง่ายในประเทศมาลีและเป็นที่รู้จักกันดีในเรื่องของคุณสมบัติการป้องกันความร้อน ข้อสุดท้ายคือ การระบายอากาศตามวิธีทางธรรมชาติ หลังคาที่ยกสูงบนชั้นสองและพื้นที่โล่งไม่มีกำแพงทำให้เกิดการไหลเวียนของอากาศ ซึ่งหลักการทั้งหมดนี้จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าที่ขาดทุนทรัพย์ ซึ่งเป็นการออกแบบที่สัมพันธ์ทั้งในเชิงของระบบพื้นที่อาคาร สภาพแวดล้อม(Environment) การเลือกใช้วัสดุที่สร้างความเป็นส่วนตัวให้กับผู้ใช้งาน (Security & Privacy) และยังคงคำนึงถึงเรื่องราคาอีกด้วยจึงเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจในการศึกษาระบบการออกแบบ ด้วยหลักการที่สร้างความกลมกลืนกับบริบทโดยรอบ

ภาพที่ 2: ทัศนียภาพอาคาร Falatow jigiyaso Orphanage

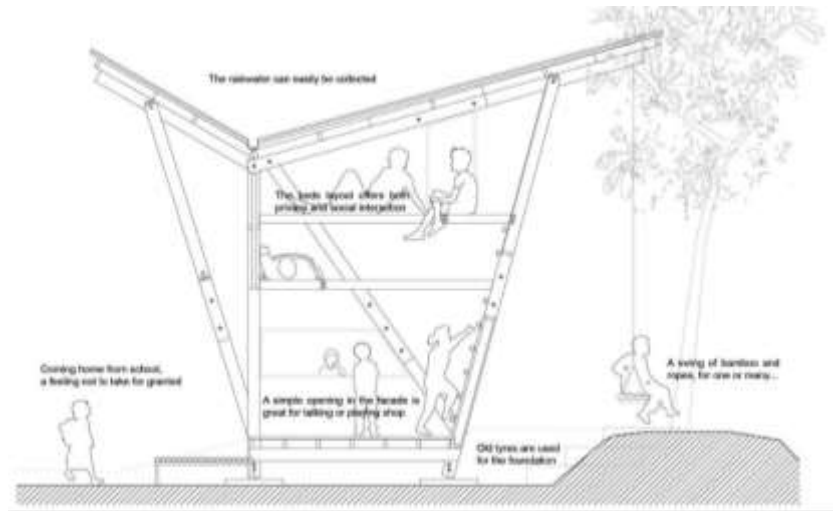
ภาพที่ 3: ผังพื้นอาคาร Falatow jigiyaso Orphanage

(2) Soe ker tie House

สถานที่ตั้ง : ตาก , ประเทศไทย บ้านสำหรับเด็กชาวกะเหรี่ยงซึ่งส่วนมากเป็นผู้ลี้ภัยและมีจำนวนเด็กมากกว่าผู้ใหญ่
 ตัวบ้านเป็นหน่วยพื้นที่อาศัยขนาดเล็กเรียงกัน 6 หลัง 1 หลังสำหรับเด็ก 2 คน ข้างล่างเป็นพื้นที่นั่งเล่น ปีนบันไดขึ้นไปข้างบน
 เป็นพื้นที่สำหรับนอน ห้องน้ำแยกส่วนออกมาเป็นอีกหลัง พื้นที่กระชับและรัดกุม บ้านเรียงกันเป็นเส้นตรงขนานกับถนนหน้า
 บ้าน พื้นที่รอบ ๆ อยู่ใกล้ชิตธรรมชาติ มีพื้นที่เล่นและพักผ่อนแทรกกระหว่างบ้านแต่ละหลัง ต้องการให้เด็กทุกคนมีพื้นที่ส่วนตัว
 เป็นที่อยู่อาศัยและมีพื้นที่ใกล้เคียงที่พวกเขาสามารถมีปฏิสัมพันธ์และเล่นสนุกได้ หลังคาสามารถปรับขึ้น-ลงบังแดดบังฝนได้
 ตามสภาพอากาศ ปัจจุบันมีทั้งหมด 6 หลัง เป็นโครงการริเริ่ม ในอนาคตจะทำเพิ่มอีกหลายหลังเพื่อให้เพียงพอกับเด็กใน
 ชุมชนจำนวน 50 กว่าคน และใช้เทคนิคการทอผ้า การมัดไม้ไผ่ จึงสร้างได้ง่ายสำหรับชาวบ้านในชุมชนทั่วไป ไม้ไผ่ที่มีอยู่ใน
 ท้องถิ่นเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง การสร้างบ้านโดยรวบพื้นที่อยู่อาศัยเข้าด้วยกันเป็นส่วนเดียว ทำให้เกิดพื้นที่ขนาดเล็ก
 ที่สุดที่สามารถเป็นไปได้อย่างดีโดยตัดส่วนที่ซ้ำร่วมกับผู้อื่นได้ หรือส่วนที่ยังไม่จำเป็นออกไป สามารถสร้างได้แม้มีพื้นที่จำกัดและ
 ตั้งอยู่ได้ในบริบทที่หลากหลาย

ภาพที่ 4: ทัศนียภาพอาคาร Soe ker tie House

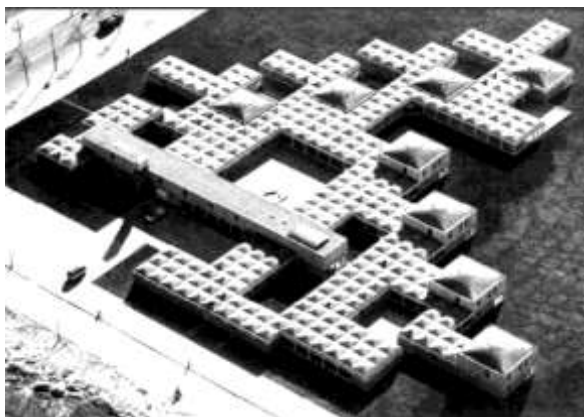

ภาพที่ 5 ภาพตัดขยายอาคาร Soe ker tie House

2.1 อาคารที่สร้างขึ้นมาแล้วตัดขาดจากบริบทภายนอก และสร้างสภาพแวดล้อมขึ้นเองจากภายใน เนื่องจากบริบทโดยรอบของที่ตั้งอาจจะไม่สัมพันธ์กับการใช้งานพื้นที่ภายใน

(1) Amsterdam Orphanage

สถานที่ที่ตั้ง : Amsterdam, Holland อาคารมีลักษณะเป็นเมืองขนาดย่อม เกิดจากองค์ประกอบสองหน่วยจัดเรียงกันวางซ้ำจนเกิดเป็นแพทเทิร์น สี่เหลี่ยมก่อนเล็กคือพื้นที่อยู่อาศัยสำหรับเด็กแต่ละกลุ่ม และสี่เหลี่ยมก่อนใหญ่คือพื้นที่ส่วนกลางที่ไม่ใช่พื้นที่อยู่อาศัยสำหรับเจ้าหน้าที่ออฟฟิศและหน่วยงานบริหารจัดการ อาคารทุกส่วนรวมเป็นหนึ่งเดียวกันโดยมีพื้นที่ตรงกลางทำหน้าที่เป็นทางเดินเชื่อมสองส่วนเข้าด้วยกัน ในแต่ละกลุ่มของอาคารที่รวมตัวกันมีการปิดล้อมเกิดโถงตรงกลางเป็นคอร์ทเล็ก ๆ ในแต่ละหน่วยย่อย อาคารสร้างความซับซ้อนที่เกิดจากการหักมุมของทางเดินและปิดทางเข้าแต่ละหน่วยไปมาให้เกิดพื้นที่ขนาดเล็กในหน่วยย่อยที่แตกต่างกัน ทั้งโถงทางเข้า คอร์ทสนามหญ้า แต่ถูกเชื่อมทุกส่วนเข้าด้วยกันจนทำให้กลมกลืนและรวมเป็นหนึ่งเดียวแต่ในขณะเดียวกันก็ปิดกั้นบริบทโดยรอบที่ตั้งอยู่ในชุมชนเมืองเพื่อสร้างความเป็นส่วนตัวให้กับผู้ใช้งานภายในอาคาร

ภาพที่ 6: อาคาร Amsterdam Orphanage

ภาพที่ 7: ผังพื้นที่อาคาร Amsterdam Orphanage

(2) บ้านทานตะวัน มูลนิธิเด็ก

สถานที่ตั้ง : นครปฐม , ประเทศไทย โดยในชุมชนเกิดปัญหาการขาดสารอาหารของเด็ก เนื่องจากครอบครัวมักมีฐานะยากจนและขาดความรู้ทำให้เด็กไม่ได้รับอาหารตามโภชนาการและมีความผิดปกติ เด็กจึงมีโอกาสขาดสารอาหารและไม่สมบูรณ์ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา จึงเกิดโครงการบ้านทานตะวันเพื่อช่วยเหลือและฟื้นฟูเด็กอ่อนโดยโรงพยาบาลศิริราช ต่อมา มีการจัดตั้งโรงเรียนหมู่บ้านเด็กที่จังหวัดกาญจนบุรี และโรงเรียนอนุบาลสานรัก เด็ก ๆ ในความดูแลของมูลนิธิเด็ก แบ่งเป็น 3 โครงการตามช่วงอายุ บ้านทานตะวันดูแลเด็กแรกเกิด-4 ปี โรงเรียนอนุบาลสานรักดูแลเด็ก 4-8 ปี โรงเรียนหมู่บ้านเด็กดูแลเด็กอายุ 8-22 ปี จำนวนเด็กทั้งหมด 43 คน ซึ่งเกินจำนวนที่รับ การทอดทิ้งมีผลทำให้เด็กมีสภาพจิตใจและร่างกายที่ไม่แข็งแรง จึงต้องหาแนวทางการพัฒนาเด็กทางเลือกเข้ามาใช้ เช่น มอนเตสซอรี , การออกกำลังกายกล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่สมวัย ดูแลเด็กให้มีพัฒนาการในทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ ความคิด สามารถอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกในอนาคตได้ จึงมีการปรับสภาพแวดล้อมรอบ ๆ โครงการให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็กควบคู่กับการเลี้ยงดู มีพื้นที่ทางธรรมชาติให้เด็กศึกษา พื้นที่สำหรับเล่นสนุกและออกกำลังกายอย่างสนามเด็กเล่นและห้องโยคะเด็ก ห้องนอนชั้นสอง แยกเป็นห้องทารกกับห้องเด็กโต มีผู้ดูแลคอยดูแลตลอดเวลา 24 ชม. แบ่งเป็นกะมีการสลับเวร มีห้องนอนแยกสำหรับเด็กที่ป่วยอยู่ติดกับห้องนอนเด็ก เด็กป่วยรักษาโดย 2 วิธี คือมีแพทย์อาสาตรวจดูแลอาทิตย์ละ 1 ครั้ง และพาไปโรงพยาบาลในกรณีที่เร่งด่วน

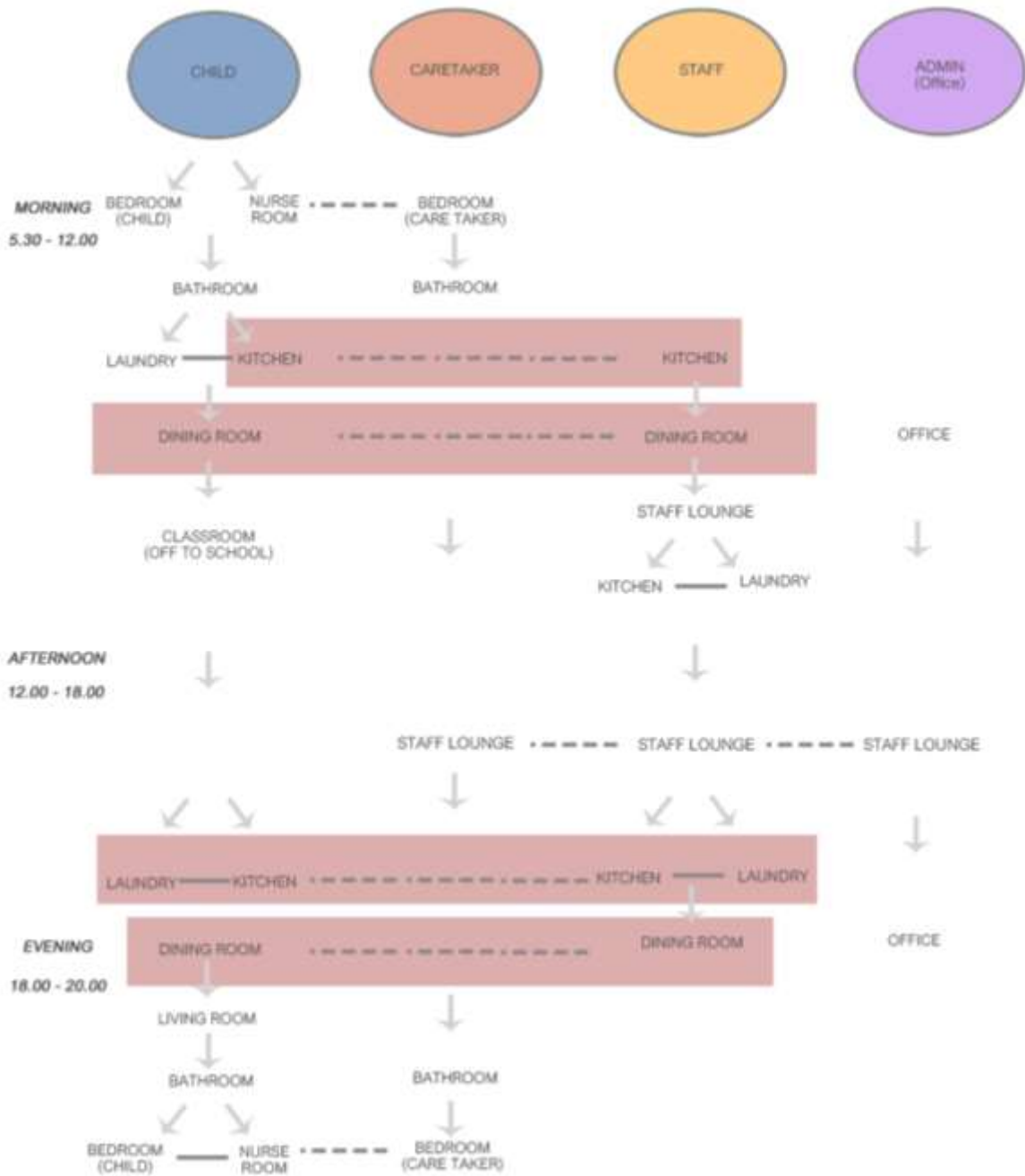
ภาพที่ 8: ภาพอาคาร บ้านทานตะวัน มูลนิธิเด็ก

ภาพที่ 9: ภาพอาคาร บ้านทานตะวัน มูลนิธิเด็ก

โดยจากการรวบรวมข้อมูลของกรณีศึกษา ได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาระบบของพื้นที่ทางสถาปัตยกรรมผู้วิจัยจึงได้มีการเข้าไปสำรวจเก็บข้อมูลในกรณีศึกษาที่เลือกมา(มูลนิธิเด็ก บ้านทานตะวัน) และ ศึกษารูปแบบพฤติกรรมของผู้ใช้งานในอาคาร เพื่อนำไปสร้าง แนวทางการออกแบบต่อไป

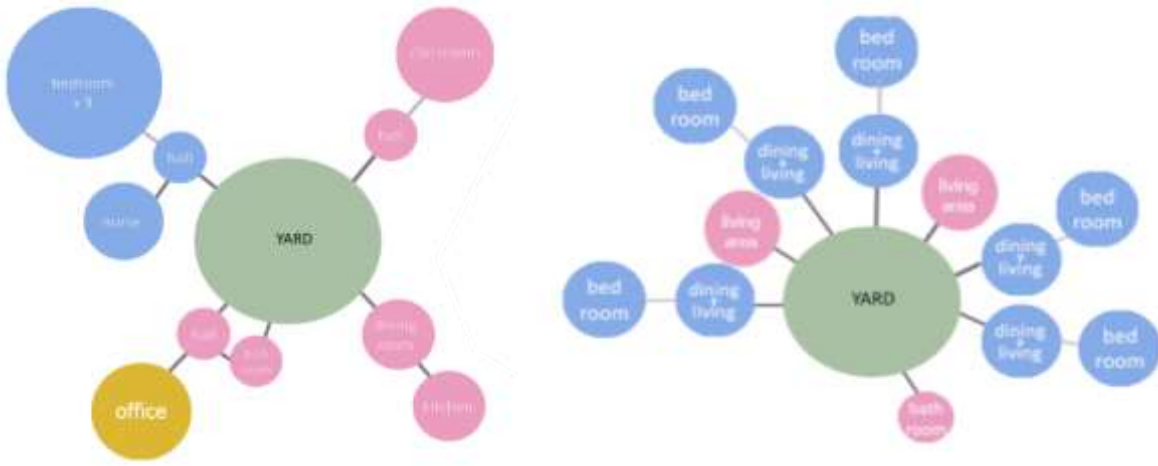
ซึ่งแผนที่กล่าวถึง(ภาพที่ 10) เป็นการรวบรวมข้อมูลการใช้งานพื้นที่ของผู้ใช้งานที่มีความสำคัญในการนำมาวิเคราะห์เพื่อประกอบกับการออกแบบพื้นที่ภายในอาคารสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า

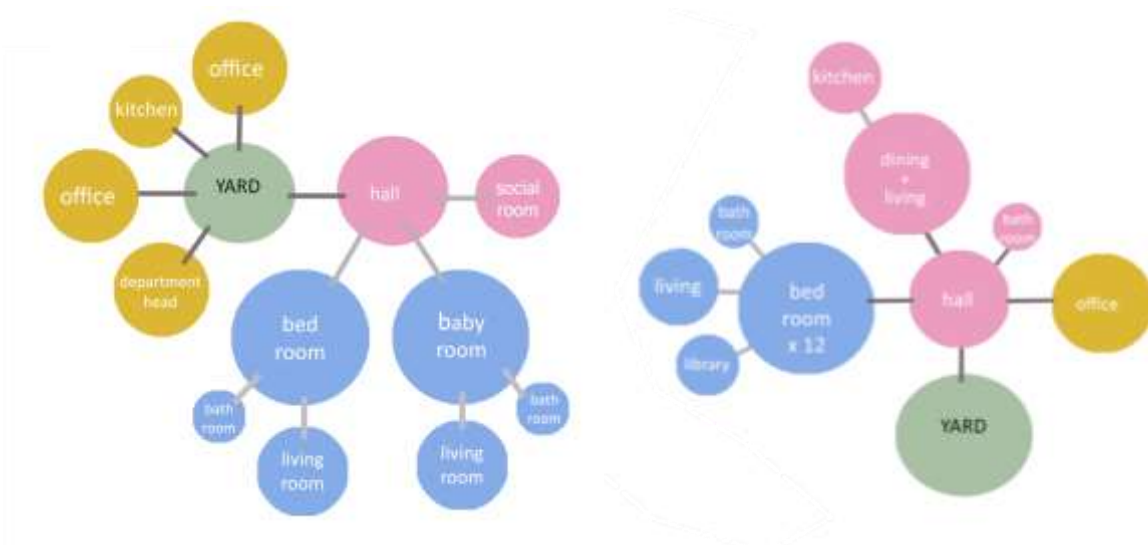
ภาพที่ 10: แผนภาพพฤติกรรมการใช้พื้นที่ของผู้ใช้งาน

5. ผลการวิจัย

จากการนำข้อมูลกรณีศึกษานำมาเรียบเรียง และ วิเคราะห์จึงได้จัดระบบพื้นที่ของงานอาคารประเภท สถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้าโดยมองผ่านจากหัวข้อใหญ่คือ สภาพแวดล้อม ว่าเป็นรูปแบบที่กลมกลืนกับบริบท หรือ แบบสร้างบริบทขึ้นมาเองภายใน หลังจากนั้นจึงมาองประเด็นในเรื่องของการใช้งานพื้นที่ภายในโดยจัดรูปแบบผ่าน การเข้าใช้งานกับพื้นที่เปิดโล่งภายในอาคาร จึงได้นำเสนอรูปแบบระบบพื้นที่ ที่อ้างอิงจาก กรณีศึกษาที่เลือกมา

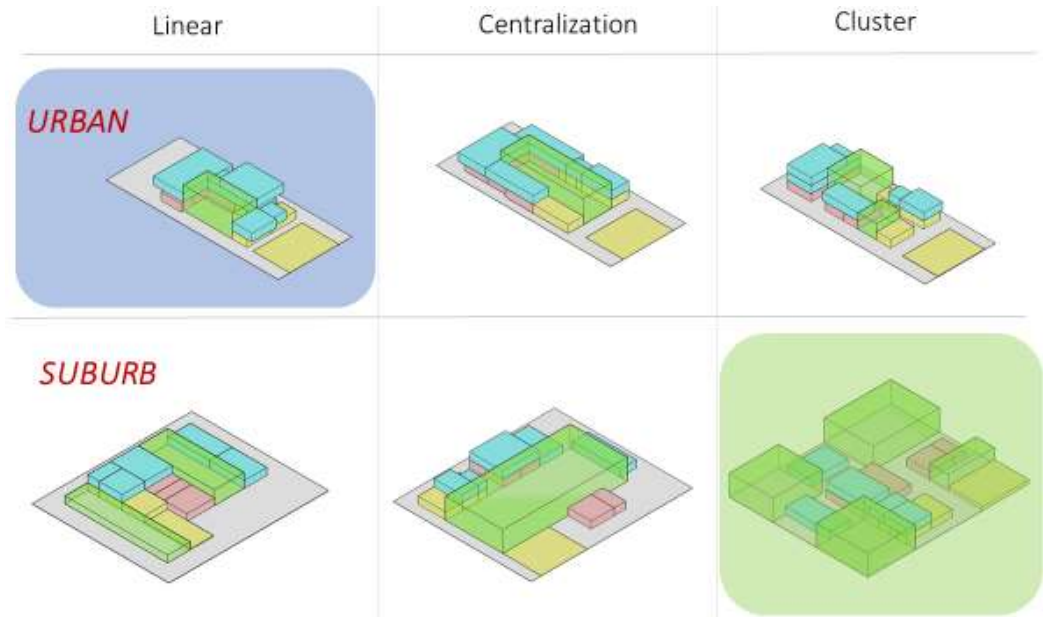

ภาพที่ 11: แผนภาพระบบพื้นที่ ของกรณีศึกษาประเภทกลมกลืนกับบริบท

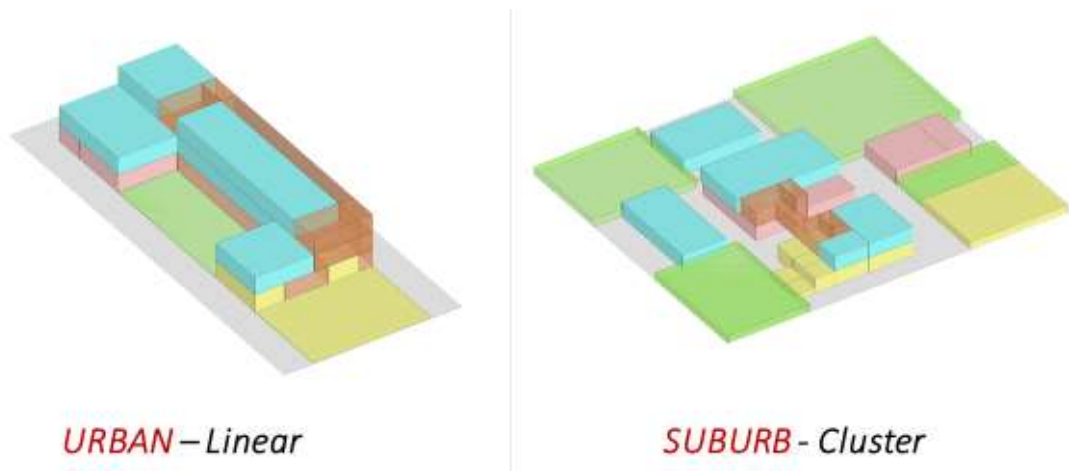

ภาพที่ 12: แผนภาพระบบพื้นที่ ของกรณีศึกษาประเภทสร้างบริบทเอง

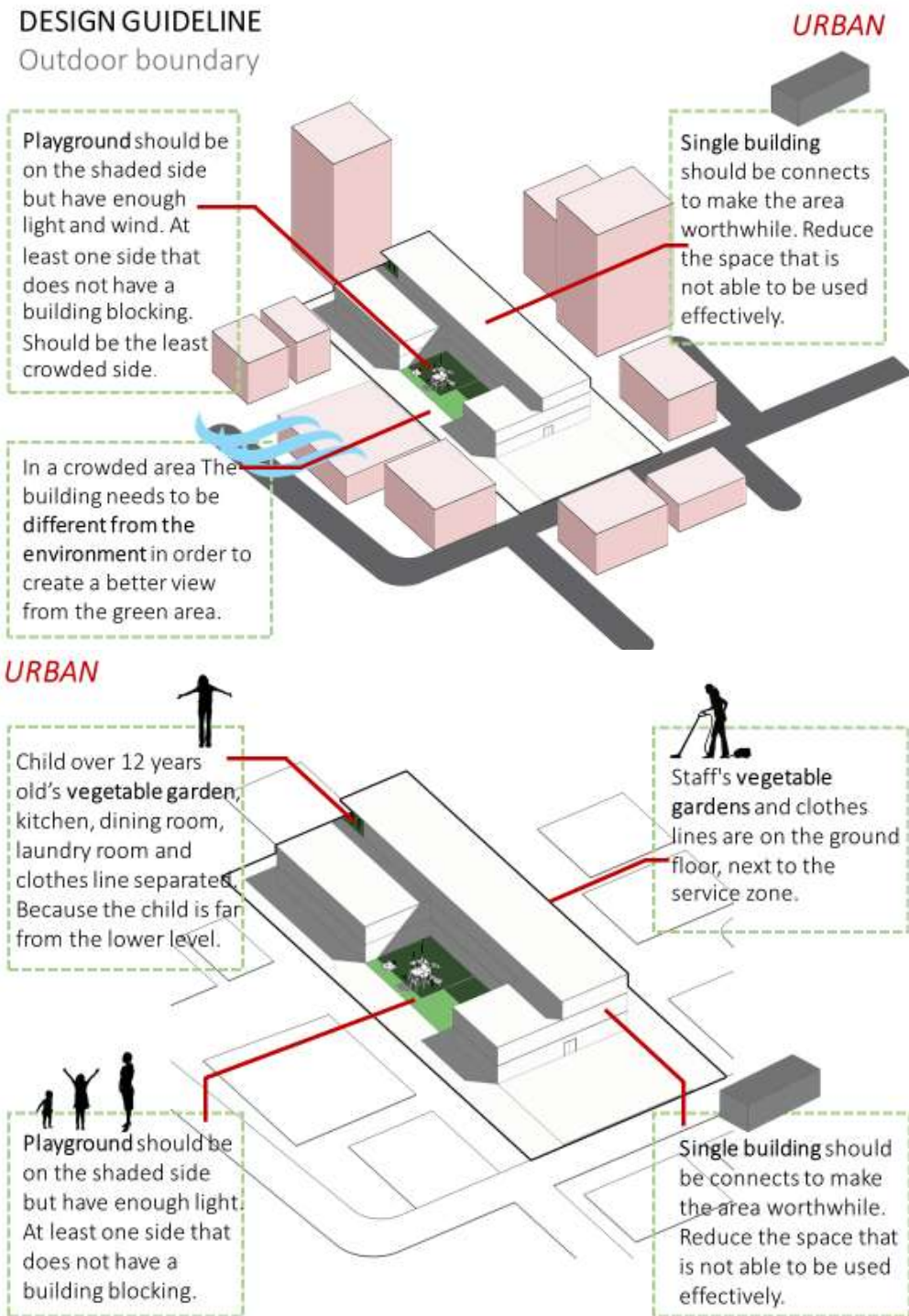
หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลของรูปแบบระบบพื้นที่ ที่ได้จากข้อมูลกรณีศึกษา ได้นำเอาข้อมูลมาจัดทำเป็น แนวทางการออกแบบ และ ข้อเสนอแนะการออกแบบ (Design Guideline , Design Suggestion) โดยการกำหนดกรณีตาม การศึกษาหัวข้อกรณีศึกษาด้วยการเลือกที่ตั้งโครงการให้มี 2 ประเภท เป็น ในเมือง และ นอกเมือง ด้วยความเกี่ยวข้องในเชิง บริบทที่เอื้อให้เกิดการสร้างแนวทางให้อาคารสามารถใช้งานกับบริบทหรือเลือกที่จะปิดความสัมพันธ์กับบริบทภายนอกและ สร้างสภาพแวดล้อมภายในแทน และเลือกระบบการจัดการพื้นที่อาคาร ด้วยระบบ Linear และ Cluster เพื่อเป็นแบบอย่าง เสนอแนวทางออกแบบที่เป็นไปได้ในโครงการสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า

ภาพที่ 13: แผนภาพการออกแบบอาคารในเมืองและนอกเมือง โดยทดลองจัดเรียงอาคารหลายรูปแบบ

ภาพที่ 14: แผนภาพระบบพื้นที่ แนวทางการออกแบบทั้งสองประเภท

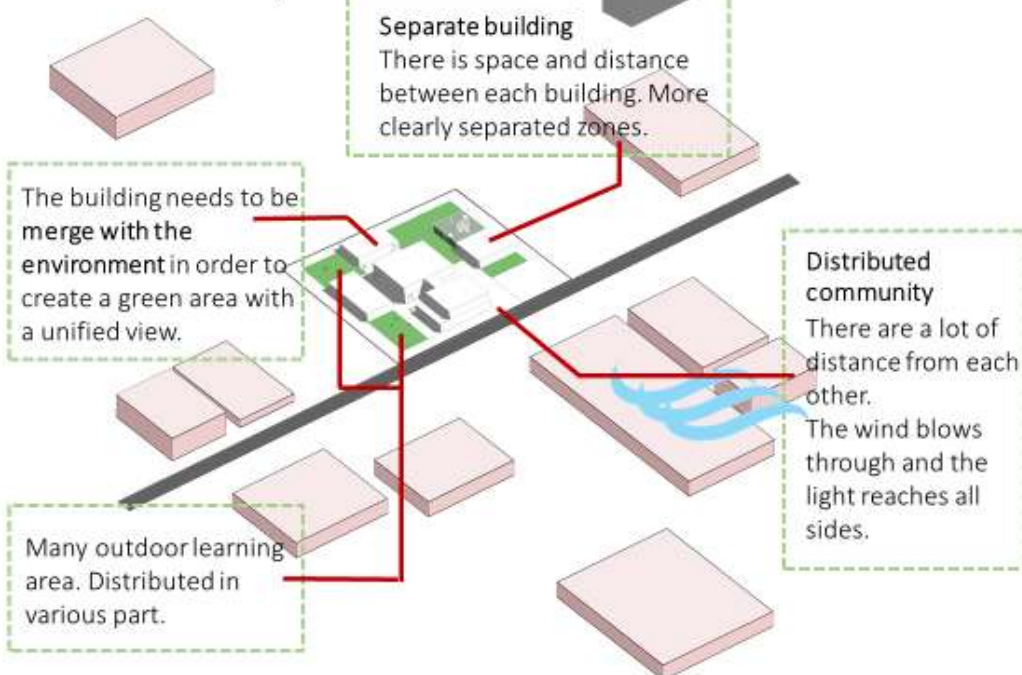
ภาพที่ 15: แผนภาพระบบพื้นที่ ข้อเสนอแนะการออกแบบของอาคารที่ตั้งบริเวณในชุมชนเมือง

ในรูปแบบที่ 1 ของแนวทางการออกแบบ เป็นข้อเสนอแนะในเรื่องของขอบเขตของอาคาร ที่เป็นอาคารที่มีบริบทภายในชุมชนเมือง และสร้างบริบท สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กกำพร้าภายในโครงการเอง และระบบการจัดพื้นที่แบบเส้นตรง(Linear Type) ด้วยวิธีการตอบสนองกับพื้นที่เปิดโล่งส่วนกลางอาคาร และ จัดให้พื้นที่การใช้งานที่เกี่ยวข้องกันสามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น เช่น พื้นที่การเรียนรู้ภายนอก พื้นที่ปลูกพืชผักเพื่อส่งเสริมให้เด็กได้มีพัฒนาการ และความรับผิดชอบ

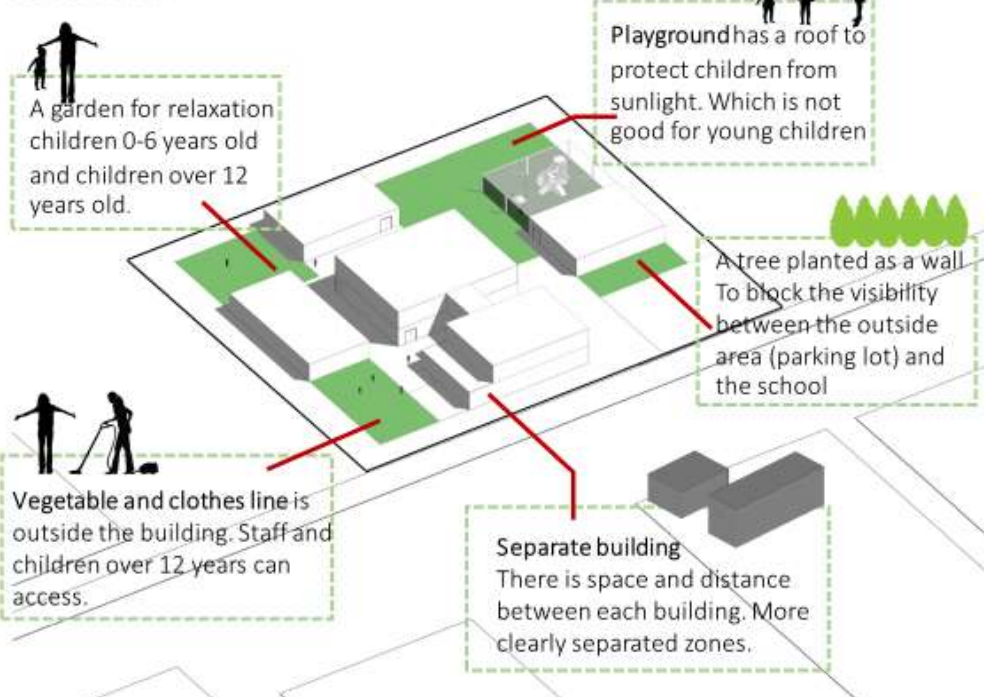
DESIGN GUIDELINE

SUBURB

Outdoor boundary

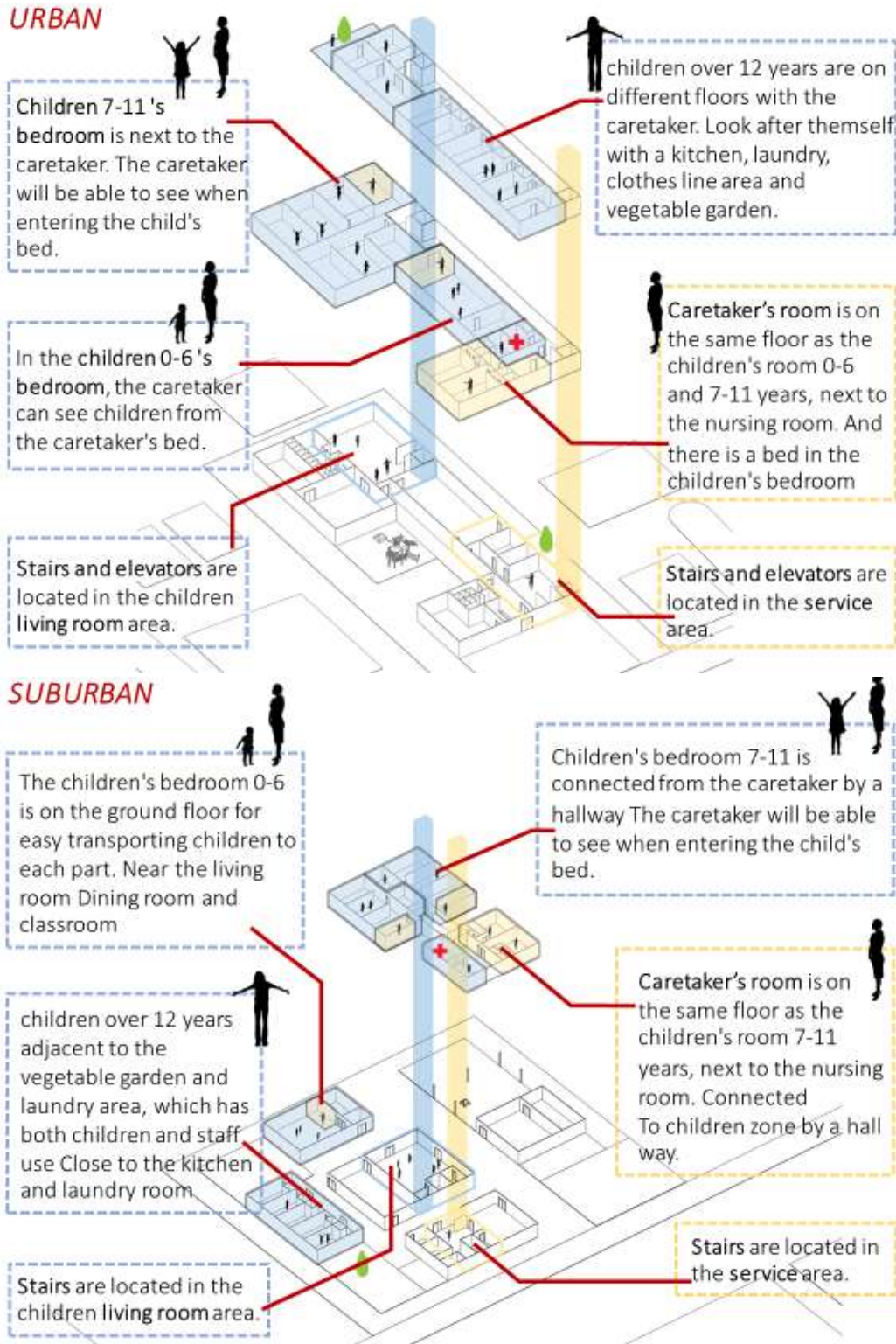

SUBURBAN

ภาพที่ 16: แผนภาพระบบพื้นที่ ข้อเสนอแนะการออกแบบของอาคารที่ตั้งบริเวณในชานเมือง

ในรูปแบบที่ 2 ของแนวทางการออกแบบ เป็นข้อเสนอแนะในเรื่องของขอบเขตของอาคาร ที่เป็นอาคารที่มีบริบทชุมชนเมือง และเป็นกรสร้างอาคารให้กลมกลืนกับบริบท ด้วยการจัดระบบพื้นที่อาคารแบบกลุ่มก้อน (Cluster Type) ด้วยระบบอาคารแบบกลุ่มก้อนจะทำให้ในแต่ละพื้นที่การใช้งานสามารถเข้าถึงสภาพแวดล้อมรอบๆโครงการได้มากขึ้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างคุณภาพของพื้นที่และช่วยเพิ่มการพัฒนาการเรียนรู้อของผู้ใช้งานได้

ภาพที่ 17: แผนภาพระบบพื้นที่ที่ ข้อเสนอแนะอธิบายพื้นที่พักผ่อน และ พื้นที่ส่วนตัวของโครงการทั้ง 2 ประเภท

จากผลการศึกษาได้ข้อสรุปในการสร้างแนวทางการออกแบบโดยมองผ่าน ข้อกำหนดในการเลือกที่ตั้ง และรูปแบบของสภาพแวดล้อมของโครงการ นำมาสรุปผลข้อมูลเป็นระบบพื้นที่ทางสถาปัตยกรรม โดยผ่านการทำข้อเสนอแนะการออกแบบ (Design Suggestion) เพื่อให้เห็นถึงระบบในการทำงานของอาคาร และเป็นการยกตัวอย่างการเพิ่มคุณภาพของพื้นที่ให้อาคารประเภทนี้มากขึ้น เพื่อต่อบัณฑิตผู้ประสงค์ตั้งต้นในการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และการพัฒนาให้เด็ก

6. การอภิปรายผล

การสร้างระบบในสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า สามารถสรุปข้อแนะนำในการออกแบบโดยวิเคราะห์จากผู้ใช้งาน พื้นที่และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้งานกับพื้นที่ โดยมุ่งเน้นไปที่ผลประโยชน์ของเด็กกำพร้าเป็นหลัก เพื่อให้เกิดพื้นที่สำหรับเด็กด้วยโอกาสเหล่านี้้อย่างแท้จริง แม้ว่าวิธีการเลี้ยงดูของผู้ดูแลจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กเติบโตอย่างมีคุณภาพ แต่พื้นที่ซึ่งเกิดจากระบบที่เหมาะสมต่อผู้ใช้จะสร้างสภาพแวดล้อมที่เด็กอาศัยอยู่ให้ใกล้เคียงกับคำว่า “บ้าน” มากขึ้น สามารถสรุปผลของการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. มาตรฐานในระบบที่มีประสิทธิภาพ ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย จากทฤษฎีความต้องการเบื้องต้นของเด็กกำพร้า ซึ่งกำหนดสิ่งที่เป็นเกณฑ์พื้นฐานในการเริ่มต้นออกแบบ เพื่อก่อให้เกิดคุณภาพที่ดี

2. พื้นที่ที่เหมาะสมต่อผู้ใช้งาน ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย สำหรับเด็กแต่ละช่วงวัยมีความต้องการเพิ่มเติมจากความต้องการพื้นฐานที่ต่างกัน จึงแบ่งช่วงวัยของเด็ก เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ดูแล และความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพื้นที่ เพื่อสร้างพื้นที่ตามความต้องการของเด็ก

3. สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของเด็ก ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย จากข้อเสนอแนะในการออกแบบ แสดงถึงสิ่งที่ควรปรากฏในการออกแบบพื้นที่โดยเฉพาะสำหรับสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า

4. ระบบการจัดการพื้นที่ ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย ในการทดลองออกแบบอาคารจากที่ตั้ง และประเภทการจัดวางอาคารที่ต่างกัน เพื่อชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการออกแบบบริบทที่ต่างกันด้วยการใช้ข้อมูลพื้นฐานชุดเดียวกัน ซึ่งได้จากการวิจัย

บรรณานุกรม

- Egenes, A. (2014). Organizing of space about an orphanage in Tanzania. (Bachelor). University College of Arts, Crafts and Design (DKK), Stockholm, Sweden. Retrieved from <http://www.diva-portal.org/753148/FULLTEXT01.pdf>
- Kerry Olson, A. C., Diana Millner, Kathleen Riordan, John Derrick. (2013). A Resource Guide for Orphan Care Ministries Helping Children in Africa & Beyond. Journey of Faith. Retrieved from https://www.faithtoaction.org/wp/2013/09/JoF_.pdf
- Rodriguez, D. M. (2011). Children's Orphanage. Retrieved from <https://wordpress.com/2012/01/final.pdf>
- Roy, N. (2015). I'm Still a Kid! A Proposal for Improving Orphanages through the Integration of Nature, Nurture, and the Senses. (Master of Architecture Professional). Carleton University, Ottawa, Ontario. Retrieved from <https://curve.carleton.ca/system/files/imstillakidaproposalfororphanages.pdf>
- Sap wira pakōn, V. (2007). The way of life of the youths in Foster home: A phenomenological study. Burapha University Journal Year19, 19(1), 109-122.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2012).สิทธิเด็กตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ สำนักประชาสัมพันธ์สำนักงาน
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรถนนประดิพัทธ์ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
กรมกิจการเด็กและเยาวชน (2017).สถิติการให้บริการในสถานรองรับเด็กและบ้านพักเด็กและครอบครัวในสังกัดกรมกิจการ
เด็กและเยาวชน กรมกิจการเด็กและเยาวชน 618/1 ถนนนิคมมักกะสัน เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

กิติกรรมประกาศ:

การวิจัยครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาจากหลายท่านที่ให้ความช่วยเหลือ โดยเฉพาะอาจารย์ ดร.อดิศร ศรีเสาวนันท
อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางให้การศึกษาทั้งหมดหลอมรวมเป็นเนื้อหาเดียวกัน ชี้แนะแก้ไข
จุดบกพร่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ต้นข้าว ปาณินท์ และคณาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาแนวคิดและการ
ออกแบบ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งได้กรุณาแนะนำ แก้ไข และช่วยตรวจทานวิทยานิพนธ์ จนทำให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สมบูรณ์
ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อชำนาญ และคุณแม่พูนทรัพย์ กายประสิทธิ์ ซึ่งกรุณาให้ความช่วยเหลือ ผลักดัน ให้กำลังใจ และ
มอบทุนทรัพย์ในการศึกษาตลอดช่วงชีวิตของข้าพเจ้า

ขอขอบคุณ มูลนิธิเด็ก บ้านทานตะวัน ที่ให้ความช่วยเหลือในการค้นคว้าศึกษาหาข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณ คุณฐานะวัชร เจียรพินิจนันท์ ที่ให้ความช่วยเหลือ แนะนำและแก้ปัญหาในการจัดทำงานวิจัยตลอดปีการศึกษาจน
สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี